

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀԱՐՈՐԴԱԿԱՆ ԽՈՐՀԱՐՈՐԴԱԿԱՆ ԽՈՐՀԱՐՈՐԴԱԿԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԿՈՐԴԻՆԱՏՈՐԱՏՈՐԱՏ

ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԼՈՒՍԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ
№ 14 ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ № 14

201030

ԿԱՏՅԱՆՈՒԴՈՒՆ

ԱՎԻՏ-ՊԵՏ 3 ԳՈՐԾ.

Թարգմ. ՍԻՄՅԱԿ

891.71
2-15

ՅԵՐԵՎԱՆ 1924

25 NOV 2016

22 JUN 2007

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԵՑԻՆ ՀԵՆՐԵՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

89171

Պրակտիկական բոլոր յերկրներ, միացե՛ք

այս

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ
№ 14 ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ № 14

9. 201030

1002
5425

ԿԱՏՅԱՆ ԶՈՒՂՈՎ

ԱԳԻՏ-ՊԻԵՍ 3 ԳՈՐԾ.

Թարգմ. ՍԻՄԱԿ

Թույլատրված է Գ. Բ. Լ. Վ.

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

1. ԿԱՏՅԱ ՉՈՒԴՈՎԱ.
 2. ՉՈՒԴՈՎ — ՆՐԱ ՀԱՅՐԸ.
 3. ՍԱՎԵԼՍԿԻ — ՅԵՐԱԺԻԶԱ—ԵՐԻՄԱՍԱՐԴ պրոֆեսոր.
 4. ՍԱՇԱ
 5. ԻԳՆԱՏ
 6. ՆԱՍՏՅԱ
 7. ՆԱԴՅԱ
 8. ԹԵԶԻ
 9. ԱՍՏՐԱԽԱՆՑԵՎ
 10. ԼԱՆԴԵ
 11. ԼԱԼԱ
 12. ՆԵԺԻՆԱ
 13. ՅԱՐՈՎ
 14. ԲԱԲՈՒՇԿԻՆ
 15. ՏԱՐԱՍՈՎՆԱ — ՍԱՎԵԼՍԿԻ աղախինը.
 16. Բանվորներ և բանվորուհիներ.
- Կուսակցական աշխատողներ.
- Դերասաններ և զեղարվեստին ծառայողներ.

Անցքը պատահում է 1919 թվին.

Ա. ԳՈՐԾ.

Կատյայի սենյակը: Չմոռան յերեկոյ յե. Կատյան մըտնում ե մուշտակը հագին. հանվում ե յեվ թիթեղյա վառարանի մոտ ձեռքերը տաքացնում: Յետեվից մտնում ե հայրը:

Չուդով — Սաշկան յեկավ: Ձութակդ բերեց:

Կասյա — Ի՞նչ ես ասում: Ի՞նչպես՞ Սաշան:

Չուդով — Հա, ինքը: Դե, վաղել եր պրոֆեսսորի մոտ:

Կասյա — Ինչո՞ւ: Սավելսկին ինքը կբերեր: Ո՞ւր ե ջութակը:

Չուդով — Լավ, առաջ հաց կեր, թեյ խմիր: Սպասելով ամբողջ փայտը վառեցի:

Կասյա — Դե, քեզ հետ ի՞նչ վիճեմ... (թեյ ե խմում): Բայց ո՞ւր ե ջութակը:

Չուդով — Ե՛հ... Ձահլես գնաց եղ քո յերաժշտությունից. ճամփից դուրս բան ե դա (Կատյան վերցրնում ե լրագիրը): Միքիչ առաջ գավառից գեղջկուհիներ եյին յեկել: Քեզ եյին հարցնում: Ասում են նա որենք ա գրում, թե մենք կնանիքըս վոնց պտի նոր կյանքով ապրենք: Իրանց իրավունքն են ուզում իմանալ: Հարցնում եմ, ի՞նչ իրավունք, նրանք թե՛ ապրելու: Ապրելու իրավունք, ախ, սատանան տանի, ապրելու. բա դուք չեք ապրում, հարցնում եմ: Հարցըրու աղջկանդ: Ա՛յ խայտառակություն:

Կասյա — Ի՞նչ ե խայտառակությունը:

Չուդով — Ե, ենպես: Աստված վկա: Գոնե հորդ ծերությանը խնայիր: Չե, բան չունիս, որենքն եր ա գրում:

Կասյա — Ե, յես քեզ ի՞նչ եմ արել. ի՞նչ ես մըտմըռում: (Ձութակն ե դիտում):

Չուդով — Կոմիտեաից չունգուրիդ ես վազում, նըրանից սրան. ել բան ու գործ չկա. կյանք ե սա. վատ բան չկա քեզ համար... կուսակցական...

Կասյա — Հիմար: Ա՛յ հենց ամբողջ կյանքը դա յե. կուսակցական եմ. ի՞նչ մի վատ բան կա այդտեղ: Դեռ բանվոր ել ե:

Չուդով — Յես ի՞նչ բանվոր եմ. նախկին:

Կասյա — Եթս-պրոլետար:

Չուդով — Վոնց ասացիր (Կատյան ծիծաղում ե): Ե, դու յել մի գրուիս վազվզում ես: Շուտով փող կստանաս:

Կասյա — Փող չկա:

Չուդով — Ինչե՞ր ես ասում: Ուրիշներն ստանում են: Յո՛ւրա ե, իսկի փետ չունինք, գոնե տունը տաքացնենք... Ե՛հ, միթոմ պատասխանատու ել ե... (Դուռը ծեծում են): Մտիր, ո՞վ ե:

Կասյա — Ա՛յ, Սաշկա, բարև:

Սաշա — Ենպես, ճամփու վրա յեր, մտա:

Չուդով — Վոնց վոր հարբեցողը արաղը բերանից վերև չի տանում, ենպես ել դու տան մոտով չես անցնում, առանց մտնելու:

Սաշա — Ճիշտ ե, քեռի, ճիշտ. թող մի համբուրեմ քեզ, վոր ճիշտ ես խոսում:

Չուդով — Կորի, հիմար:

Կասյա — Ծիծաղեցրու նրան հենց ապրես. հարձակվում ե վրաս... հանգստություն չի տալիս:

Չուդով (Սաշային) — Հեռո՛ւ գնա... հանգստանալ... . . . Ե՛ս եմ . . . ո՞ւմ համար եմ չարչարվում, մի ասա տեսնեմ . . . Շատ բան ե հարկավոր ինձ: Ա՛յ, դու յես, վոր պատուած շորերով վազվզում ես ցրտովը, անձրևի տակ. և եղբորը կուսակցության համար: Իսկ նրանք

բեզ ի՞նչ են տալիս: Կաշիդ մաշկում են վոս-
կըրնեքիցդ: Յե՛վ բոլորը հենց ենպես, ձրի: Հո-
գիդ հանում են և չեն վարձատրում:

Կասյա — Առուտուր անելու տեղ չի:

Չուդով — Մյուս կուսակցականները տես վո՞նց են
ապրում: Ա՛յ, դո՛ւ, . . . Կես գրվանքա հացի ծա-
ռայող . . . Շաբաթը յերկու անգամ մի կոպե-
կի հաց:

Սաւա — Լավ, լավ, ծերունի. սովածությունից զկըռ-
տում ես, ի՞նչ ե:

Չուդով — Ա՛յ, դու գալիս ես նրա մոտ. դրանից
ի՞նչ ոգուտ:

Սաւա — Ա՛յ թե վորտեղ խփեց:

Կասյա — Լո՛ւր, հայրիկ:

Չուդով — Կլոեմ, մի վախենար: Գնում եմ: Մարդ
ուղղակի ցավում ե. ֆաբրիկից հանեցի, հետ
յեկավ: Տվեցի, վոր ուսում սովորի—նա չոնգուր
ե ածում—դեռ պրոֆեսսորի հետ ել սազ ու
բազ ա սարքել:

Կասյա — Հայրիկ, դո՛ւրս գնա:

Չուդով — Թո՛ւ, արդեն դուրս ե անում:

Սաւա — Գնանք, քո՛ւրի, հանգստացիր, սիրելիս: Ա-
րյունդ պղտորում ես: Կատյային նեղացնում ես:

Չուդով — Յե՛վ կգնամ: Միայն տանել չեմ կարող. . .
Եստեղ կուսակցությունը, եստեղ եղ ջուլթակը,
մի տեղ ես բուրժուր.— ֆրանտի մեկն ե. . .
Ամեն ինչ նրա համար, իսկ հոր համար—վոչինչ:
Շնորհակալ եմ, աղջիկս (Սաշայի հետ գնում ե.
Կատյան վերցնում ե ջուլթակը յե՛վ կամաց նվազում ե:
Սաշան մտնում յե՛վ լսում ե):

Կասյա — Դու Սավելսկու մոտ եյիր:

Սաւա — Այո՛, նա կգա բեզ մոտ:

Կասյա (նվազում ե, հետո մտածմունքի մեջ և ընկնում) —
Յերբ:

Սաւա — Եսոր, Շատ ես սպասում նրան:

Կասյա — Չե՛, չե՛, յես ջուլթակի մասին եմ ասում:
Շատ լավ ե լարել... շատ ուրախ եմ:

Սաւա — Դու վերջերս անճանաչելի յես դարձել:

Կասյա — Ի՞նչ կա վոր, ինձ ճանաչում եյիք իբրև
կուսակցական... Բայց, բացի դրանից, յես...
ջուլթակահար ել եմ:

Սաւա — Դա դեռ մեծ ցավ չե՛... Ե՛հ, դե լավ, մեր
գործը չե՛: Ջուլթակի մասին խոսիր:

Կասյա — Ե՛հ, Սաշկա, յեթե ժամանակ ունենայի,
ջուլթակը ձեռքիցս ցած չեյի դնիլ: Բայց յես
չափազանց, չափազանց շատ եմ մերվել կու-
սակցության հետ... չեմ կարող գործը թողնել,
հեռանալ...

Սաւա — Ինչո՞ւ: Վո՞րտեղից ե բեզ...

Կասյա — Չե՛, առանց կոմիտեյի, առանց ֆաբրիկայի
յես կփթեմ, աստված վկա:

Սաւա — Արժե՛ յերգվել:

Կասյա — Ծաղրածու, յես իմ ջուլթակին պակաս չեմ
սիրում: Յերբեմն այնպիսի թախիծ ե համա-
կում հոգիս, գիտե՛ս, յերբեմն մտածում եմ
ամեն ինչ թողնել, ամեն ինչ նվիրել իմ ջու-
լթակին: Բայց... բիչ են պատահում այդպիսի
ըրպեներ: Մեր շուրջը այնպիսի վառվռուն կյանք
կա, վոր ուշքի գալ չի լինում... բաշում ե դե-
պի ինքը... Յե՛վ ամեն ինչ, ամեն ինչ կոչնչա-
նար հանուն մեր կոմմունայի... Ես ի՞նչ զար-
մանալի բան ե... կուսակցություն, հեղափո-
խություն և ջուլթակ: Կարծես բոլորը նույնն ե...
բայց բաշում են:

Նասյա (մտնելով) — Վոչ մի կերպ չեմ կարող հաշ-
տվել բո չոնգուրի հետ: Թող կորչի ե: Բարե,
Սաշկա: Սառա (տաքանում ե):

Կասյա — Գործարանից ես գալիս:

Նասյա — Ապա ել վո՞րտեղից: Հո համերգի չեմ վա-
զելու: Թեյ ունի՞ս (թեյ ե լցնում): Բայց գիտե՛ս,

Կատյուշա, հիանալի ժողով եր: «Պարիզի Կոմ-մունան» եյին կարգում: Իգնատը այնպես եր բացատրում բանվորներին, վոր իր ամբողջ հոգին հանդես եր բերում: Կիրակի որը բո գե-կուցումն ե. հո չէս մոռացել:

Կասյա — Հիշում եմ, իհարկե հիշում եմ:

Նասյա — Կանանց հարցի մասին: Բանվորուհիները սպասում են. նրանք սիրում են բեզ, Կատերինա:

Կասյա — Ճիշտ ե, չէ. իսկ Սաշկան դեռ ծիծաղում ե. — փիս: Իսկ յես, յես բանվորուհիների մեջ այնպես եմ գգում ինձ, ինչպես ձուկը ջրումը... Միայն այդ միջոցին եմ ապրում յես:

Սաշա — Իսկ ջուլթակդ:

Նասյա — Ջուլթակն ի՞նչ ե: Յերեսառածություն ե: Այժմ բավականություն ստանալու ժամանակ չե: Դենիկինը գալիս ե: (Կատյան վերցնումն ջուլթակը յեվ «Մարսելյոզ» ե նվագում): Դե, դե, շողո-բորթություն մի անիր: Ինչ ոյինբազն ե եդ բո յերաժշտությունը:

Կասյա — Նա իմը չե, միայն յես ու նա ամեն ինչ ենք (մտնում ե Չուդովը, նրա յետեվից Իգնատն ու Նադյան):

Չուդով — Այ բո կոմիտեները յեկան: Ելի կսկսեք ձեր գործերի մասին: Դե, խղճացեք եդ աղջը-կանը. առանց այն ել, ձեր գործերից, կաշին ու վոսկրներն են մնացել: Կատյայի մասին ել պետք ե մտածել... Տանջեցիք:

Կասյա — Դե, բավական ե, ծերուկ (համբուրում ե):

Նադյա — Ի՞նչ ե յեդել, ընկեր: Մենք մտանք տա-բանալու, հանգստանալու:

Չուդով — Ճանաչում եմ ձեզ — տաքանալով. (Կատյային) դե, նրանց համար թեյ յեփիր ելի (գնում ե):

Նադյա — Բարի, բայց ծերությունից լեզուն բոր ե գալիս (Թեյամանը վերցնում ե, գնում ջրի):

Իգնատ — Նվագում եյիք:

Կասյա — Այո, ջուլթակս բերել են:

Իգնատ (Չեռք ե տալիս գործիքին) — Լավ բան ա, այ սիրում եմ, բայց սպանես ել, բան չեմ հասկա-նում: Սոսկալի սիրում եմ, ինչպես և ձեզ (Կա-տյան ծիծաղում ե):

Նադյա — Իգնատ, ինչո՞ւ յես դու Կատյուշայի հետ հոգնակի խոսում:

Սաշա — Առջ յեզակի յեր խոսում: Իգնատը կոտ-րատվում ե:

Իգնատ — Չեմ ուզում. միտքս փոխեցի: Կատյան հիմի ոտարի պես ե:

Կասյա — Եդ վոնց եմ յես ձեզ համար ոտար: Մեզ վոչ մի բան իրարից չի հեռացնում:

Սաշա — Ջուլթակը...

Իգնատ — Վոչ, պրոֆեսսորը (Կատյան շուռ ե գալիս, հետո կտրուկ կերպով)...

Կասյա — Պրոֆեսսորն ետեղ գործ չունի — և ընդ-հանրապես ում ինչ գործն ե:

Իգնատ — Իհարկե, իմ գործը չե...

Կասյա — Իգնատ...

Նադյա — Կատյուշա, դու մի վերավորվիր, միայն բո Սավելսկին...

Կասյա — Ի՞մ:

Նադյա — Ե՛հ, վոչ թե բո, գրողը տանի: Մի խոսքով եդ գիտնականը մեզ բոլորիս շփոթեցնում ե: Ի՞նչ մարդ ե: Վոչ կադետ ե, վոչ մենշևիկ... բուրժուական ինտելիգենտ... բեզ հետ բարեկա-մացել ե և մեր կոմունայից բեզ դուրս ե կորզում: Չայրացուցիչ ե, հասկանում ես... Չէ վոր վոչ մի կապ չկա մեր և նրա մեջ: Ոտար ե: Թշնամի յե նա... (Նաստյան թեյամանը դնում ե կրակին):

Նասյա — Եդ ում մասին ես խոսում: Եդ Սավելս-կո՞ւ:

Կասյա — Եդ թողնենք, ընկերներ:

Կատյուշա, հիանալի ժողով եր: «Պարիզի Կոմ-
մունան» ելին կարգում: Իգնատը այնպես եր
բացատրում բանվորներին, վոր իր ամբողջ
հոգին հանդես եր բերում: Կիրակի որը քո գե-
կուցումն ե. հո չե՞ս մոռացել:

Կասյա — Հիշում եմ, իհարկե հիշում եմ:

Նասյա — Կանանց հարցի մասին: Բանվորուհիները
սպասում են. նրանք սիրում են քեզ, Կատերինա:

Կասյա — Ճիշտ ե, չե՞. իսկ Սաշկան դեռ ծիծաղում
ե. — փխ: Իսկ յես, յես բանվորուհիներին մեջ
այնպես եմ զգում ինձ, ինչպես ձուկը ջրումը...
Միայն այդ միջոցին եմ ապրում յես:

Սաշա — Իսկ ջուլթակդ:

Նասյա — Ջուլթակն ի՞նչ ե: Յերեսառածություն ե:

Այժմ բավականություն ստանալու ժամանակ
չե: Դենիկինը գալիս ե: (Կատյան վերցնում ե ջու-
լթակը յեվ «Մարսելոզ» ե նվագում): Դե, դե, շողո-
թորթություն մի անիւր: Ինչ ոյինբազն ե եդ
քո յերաժշտությունը:

Կասյա — Նա իմը չե, միայն յես ու նա ամեն ինչ
ենք (մտնում ե Չուդովը, նրա յետեվից Իգնատն ու
Նադյան):

Չուդով — Այ քո կոմիտեները յեկան: Ելի կսկսեք
ձեր գործերի մասին: Դե, խղճացեք եդ աղջը-
կանը. առանց այն ել, ձեր գործերից, կաշին
ու վոսկրներն են մնացել: Կատյայի մասին ել
պետք ե մտածել... Տանջեցիք:

Կասյա — Դե, բավական ե, ծերուկ (համբուրում ե):

Նադյա — Ի՞նչ ե յեղել, ընկեր: Մենք մտանք տա-
բանալու, հանգստանալու:

Չուդով — Ճանաչում եմ ձեզ — տաբանալիւ. (Կատյային)
դե, նրանց համար թեյ յեփիր ելի (գնում ե):

Նադյա — Բարի, բայց ծերությունից լեզուն քոր ե
գալիս (Թեյամանը վերցնում ե, գնում ջրի):

Իգնատ — Նվագում ելիք:

Կասյա — Այո, ջուլթակս բերել են:

Իգնատ (Չեղք ե տալիս գործիքին) — Լավ բան ա, այ
սիրում եմ, բայց սպանես ել, բան չեմ հասկա-
նում: Սոսկալի սիրում եմ, ինչպես ե ձեզ (Կա-
տյան ծիծաղում ե):

Նադյա — Իգնատ, ինչո՞ւ յես դու Կատյուշայի հետ
հոգնակի խոսում:

Սաշա — Առաջ յեղակի յեր խոսում: Իգնատը կոտ-
րատվում ե:

Իգնատ — Չեմ ուզում. միտքս փոխեցի: Կատյան
հիմի ոտարի պես ե:

Կասյա — Եդ վոնց եմ յես ձեզ համար ոտար: Մեզ
վոչ մի բան իրարից չի հեռացնում:

Սաշա — Ջուլթակը...

Իգնատ — Վոչ, պրոֆեսսորը (Կատյան շուռ ե գալիս,
հետո կտրուկ կերպով)...

Կասյա — Պրոֆեսսորն եստեղ գործ չունի — ե ընդ-
հանրապես ում ինչ գործն ե:

Իգնատ — Իհարկե, իմ գործը չե...

Կասյա — Իգնատ...

Նադյա — Կատյուշա, դու մի վիրավորվիր, միայն
քո Սավելիին...

Կասյա — Ի՞մ:

Նադյա — Ե՛հ, վոչ թե քո, գրողը տանի: Մի խոսքով
եդ գիտնականը մեզ բոլորիս շփոթեցնում ե:
Ի՞նչ մարդ ե: Վոչ կադետ ե, վոչ մենշեկ...
բուրժուական ինտելլիգենտ... քեզ հետ բարեկա-
մացել ե ե մեր կոմունայից քեզ դուրս ե
կորզում: Չայրացուցիչ ե, հասկանում ես...
Չե՞ վոր վոչ մի կապ չկա մեր ե նրա մեջ:
Ոտար ե: Թշնամի յե նա... (Նաստյան թեյամանը
դնում ե կրակին):

Նասյա — Եդ ում մասին ես խոսում: Եդ Սավելի-
կո՞ւ:

Կասյա — Եդ թողնենք, ընկերներ:

Նասյա — Ճանաչում եմ նրան. բարձր ե գալիս կա-
տյուղայի յետևից, պղտորում ե բանվորի հո-
գին... Ձուլթակով հալթուլթյուն ե տանում:
Խորամանկ սատանա: Հետ ածա, Կատյա, հին
ավելով դուրս բշիւր, վոր բո պրոլետարական
շեմբից աղայական հոտ չգա...

Սաւա — Լավ, Նասյա, բո գործը չե:

Նադյա — Այնուամենայնիւ ավելի լավ ե պարզել
այս հարցը... Ցցվել ե մեր մեջ ե ծանր դրու-
թյուն ստեղծել: Ախր ինչքան թանգ ես դու
մեզ համար... Դու ամենամաքուրն ես, շնորհա-
լին, ե մերն եյիր հոգով ու մարմնով... Քեզ
գնահատում են, սիրում... Շատ վատ կլինի,
յեթե սառչես, սատանան տանի: Մեր կոմմու-
նայի համար բո ամբողջ հոգին պարզ եր...
Դու միշտ անբիծ եյիր, պայծառ...

Նասյա — Ե՛ր, բայց անցավ...

Կասյա — Ինչի համար եր խոսում եղբան... Ձերն
եյի, ձերն եմ ե ձերը կլինեմ... Յեւ մեր մեջ
փոշինչ չկա: Պրոֆեսոր Սավելսկին պարզապես
իմ բարեկամն ե... Ձե՛վոր յես իրավունք ունիմ
բարեկամ ունենալու:

Սաւա — Նայած թե ինչպիսի:

Կասյա — Այդ ինտելիգենտները ինձ վրա չեն ազ-
դում: Յես ամուր եմ ե սառչել չեմ կարող.
Նադյա, լսիր: Յես գործարանումն եմ մեծացել...
բայց մի՞թե յես մեղավոր եմ, վոր տաղանդ
ունիմ... Իսկ նա... են... յերաժշտությունը
ըմբռնում ե, սովորեցնում ե ինձ, նոտաներ ե
բերում... Յես ու նա շատ-շատ ենք խոսում
արվեստի մասին... Ձե՛ վոր դա միակ բոպե-
ներն են, վոր յես ապրում եմ դրանով... Իմ
ջուլթակով... ինչպէս չեք հասկանում:

Սաւա — Տես, Նադյան լաց ե լինում:

Կասյա — Ե՛հ, դե լավ դուք ել...

Իգնաս — Կատյա... Յես արդեն ասացի... Ինչպես
բո ջուլթակին... բեզ ել եմ սիրում սոսկալի...
ե չեմ հասկանում: Դու ներիւր ինձ:

Կասյա — Ախար ի՞նչը ներեմ:

Իգնաս — Մի բարկանար... ինքդ գիտես... Յես կար-
ծում եյի, թե իսկապես սիրում ես, բայց եդ
անցավ... Յես միևնույն ժամանակ չեմ հավա-
տում... վոր դու հեռացար ինձնից... Ձեմ հա-
վատում. դու շատ ես մերը... դու չես կարող
թողնել մեզ: Ե՛, իսկ իմ գլուխը տաք ե ե չեմ
կարող տանել բո այդ յերկվությունը... Կու-
սակցության ե ջուլթակի միջև... Մեր, իմ ե...
նրա միջև... ա՛յ, ասա հիմա, Կատյա, բոլորի ներ-
կայությամբ ասա... Ձե՛ս հեռանալ մեզանից...
Ձե՛ս հեռանալ, Կատյա:

Կասյա — Թող բո եդ զգայականությունը. բեզ չի
սազում... Եդ վո՛ր ախմախն ե ասել բեզ, թե
յես հեռանում եմ... Ինչո՞ւ յես վիրավորում ինձ...
Ձեդ ո՞վ ե ասել...

Իգնաս — Պրոֆեսորը:

Կասյա — Նա՛. նա՛ յե ասել... Լսեցեք, ինչո՞ւ յեք տան-
ջում ինձ... Ձե՛ վոր ամեն մի հիմարի համար
ել պարզ ե, վոր եդ Սավելսկին ձեր համեմա-
տությամբ փոշինչ ե:

Նասյա — Ա՛յ, ա՛յ, հենց բանն ել եդ ե, վոր եստեղ
հիմարներ չենք. այլ խելոք մարդիկ:

Նադյա — Դե լավ, հերիք ե... Կատյան մերն ե ե.
ել խոսք չի կարող լինել:

Սաւա — Իհարկե... Կատյա, մի գայրանար... Մենք
սիրում ենք բեզ: Յես ինքս գնացի եդ ճաղատ
սատանի մոտ ե բո ջուլթակը բերի... դե, նվա-
գիր... դե, թաթիկդ տո՛ւր, հաշտվենք...

Նասյա — Արի, արի, սիրելի ընկերուհի, մի բար-
կանար... Յես ամբողջ գործարանի փոխարեն
պատասխանատու յեմ, վոր սիրում ենք բեզ ե

Կատկան մերն ե (կոմմունարները, բացի Իգնատից, բարեսրտությամբ շրջապատում են նրան յեվ գրկախառնվում Կատյային: Սա ծիծաղելով ազատվում ե նրանց ողակից):

Կատյա — Դե լավ, դուք ել... թողեք, սիրելիներս, թողեք:

Սաւա — Այ, եսպես պետք ե անել սրան,— վոր ել մեզ չդավաճանի:

Կատյա — Այ ավագակներ, քիչ եր մնում խեղդելին: Դե լավ, փոխը կհանեմ. սպասեցեք, սատանաներ:

Նասյա — Դե, դե, Կատերինա:

Սաւա — Տղերք, բանի վոր Կատկան անառակ վորդու պես յետ ե յեկել մեր կոմմունարների ընտանիքը— պետք ե... պետք ե մի բան յերգել (յերգում ե. մյուսները միանամուռ ծայնակցում են)—

Աշխատավոր մարդկանց զավակ, մենք բոլորս ժողովրդից... (կամ մի այլ յերգ):

Զուդով (մտնելով) — Սպասեցեք, սիրելիներս... Կատյուշա, քեզ են հարցնում... նա յե... են... ինքը...

Սաւա — Անժամանակ յեկավ.— Սավելսկին:

Զուդով — Այ, այ, հենց նա յե... Պրոֆեսսորը... (զընում ե. ժամանակավոր լուռնում):

Իգնաս — Յես գնացի: (Սաշային) Գնանք:

Կատյա — Լավ, ի՞նչ պատահեց.— զազան հո չի:

Սաւա — Սպասիր ելի, պարոնի հետ կխոսենք:

Իգնաս — Յես չեմ կարող... Մի վորեւե բան կանեմ... (ուզում ե գնալ, բայց կանգ ե առնում: Մտնում ե Սավելսկին: Հանգիստ ե ու գեղեցիկ):

Կատյա (ընդառաջ ե գնում) — Բարի յերեկո: Ես իմ ընկերներն են... Նստեցեք այստեղ, ձեզ համար թեյ կածեմ... Զինի՞ դուրսը ցուրտ ե:

Սավելսկի — Այո, ցուրտ ե:

Կատյա — Իսկ մենք հենց նոր վիճում եյինք... թե կոմմունիստն իրավունք ունի՞ արվեստին նվիրվել, յերբ...

Նասյա — Յերբ հարավից Դենիկինը հուպ ե տալիս: Սավելսկի (մեղմ) — Կատերինա Վասիլենան մնաց փոքրամասնության մեջ:

Նադյա — Վոչ... Մենք միաձայն վորոշեցինք, վոր բանվոր-կոմմունիստը, նույնիսկ յեթե յերաժըշտությամբ ե զբաղվում, այնուամենայնիվ նա յերբեք չի կարող հեռանալ մեզանից... Յեվ նրա ստեղծագործությունն ել հեղափոխությանն ե պատկանում:

Նասյա — Դե, իհարկե, Կատյուշան բանվորուհի յե, նա բանվոր ե, և բոլրժողովրդիան նրա վրա վոչ մի իրավունք չունի... անա մեր վորոշումը, պարոն պրոֆեսսոր:

Սավելսկի — Յես չեմ զարմանում, թանգագին ընկեր:

Իգնաս — Ընդհանրապես այդ մեզ դյուր չի գալիս... ... Յես ձեզ խորհուրդ կտայի, քաղաքացի...

Սաւա (կտրելով) — Դե, տղերք, ամոթ պետք ե ունենալ:

Նասյա — Գնանք... Ասացինք, պրծանք... Ուրիշի հերթն ե... ցտեսություն, Կատերինա:

Իգնաս — Սպասիր, ինչո՞ւ չթողեցիր, վոր խոսեմ:

Սաւա — Թող, լավ, գնանք:

Իգնաս — Յես խոսք եմ խնդրում:

Կատյա (կտրուկ) — Դե անա:

Իգնաս — Կատյա, դու յել չհամարձակվես խոսել լավ բարեկամների մասին... Յեվ այդ բարեպատեհ խոսակցությունները յերաժըշտության մասին, և նման բաները... սուտ ե: Յես չեմ հասկանում յերաժըշտությունը, բայց զգում եմ, վոր սո՛ւտ ե, բոլորը սուտ ե... Եստեղ բոլորովին ուրիշ բան կա. . Իսկ խոսակցությունները, դա խեղճերի ոգտին ե...

Նասյա — Այդ ճիշտ ես ասում:

Իգնաս — Յեվ ձեզ ել, քաղաքացի Սավելսկի, յես խորհուրդ կտայի... չստել:

Սավելսկի (կանգնելով) — Ներեցեք, բայց դա չափազանց...

Իգնաս — Իսկ յես, կրկնում եմ...

Կասյա — Իգնատ, չհամարձակվես...

Իգնաս — Դուք ինչո՞ւ յեք գալիս այստեղ... յերաժրշտության սովորեցնելու, գեղեցկության վարժեցնելու, վոգևորության, տիեզերական համաշափության նուրբ ըմբռնմանը... (ծիծաղում է)։ Եդ ո՞ւմ եք ասում։ Ընկեր Չուդովան բանվորուհի յե... նրբություններով նրան գրավել չի լինիլ... Քայքայված հոգի, դուք եստեղ մի փնտռեք... այլ մի ուրիշ տեղ... իսկ ձեզ, այդ չե, այդ չե հարկավոր... Կատյայի սիրտը չի, տաղանդը չի... Յես կրկնում եմ, սո՛ւտ եք ասում... Ձեզ ինքը Կատյան է պետք։ Իհարկե։ Նա մի ուրիշ տեսակ է (ծիծաղում է)։ Ի՞նչ ես գլխարկդ վերցնում... ավելի լավ է ատրճանակ վերցնես։

Նադյա — Իգնատ, ի՞նչ է պատահել քեզ։

Իգնաս — Ասենք, յես ինչ գործ ունիմ, այս բոլորից խի հետ... մնաք բարե... (արագ շուտ և գալիս յեվ գնում։ Պատգա)։

Նասյա — Ա՛յ, ներկեց ում հարկավոր եր հա... յես ել եմ գնում... մնաք բարե, Կատյա։

Նադյա — Կատյա, ի՞նչ ես անում։

Կասյա — Վոչինչ... այնպես... Նադյա, քո ճամփի վրա յե... նեղություն կրիր (Թղթապանակի մեջ փնտռում է), այ այս հրահանգները... Մտիր պատգամավորուհիների հանրակացարանը, բաժանիր նրանց... Վաղը նրանք ցրվում են... Յես ինքս եյի ուղում տանել...

Նադյա — Վոչինչ, տո՛ւր, յես սիրով. իմիջի այլոց զրույց ել կանեմ...

Նասյա — Իսկ հետո հավաքվեցեք ինձ մոտ... Թթու ու բիշի կուտեցնեմ ձեզ. բաժինս ստացել եմ։

Սառա — Ե՛, լավ քե՛ֆ կանենք... ց'տեսություն, Կատյա. մի հուսահատվիր։ Ամեն ինչ կհարթվի... Իգնատից ել մի նեղանար...

Նասյա — Նեղանալու ի՞նչ կա։ Նա ուղղամիտ մարդ է։

Սառա — Դե, դե, գնում ենք, ի՞նչ է, աղջիկների մոտ։ Ինձ համար իսկական քավարան եր ընթրիքից առաջ (Սառան յեվ յերկու աղջիկները գնում են)։

Սավելսկի — Ե՛, յերևում է, վոր իմ գնալու ժամանակն ել է։

Կասյա — Սպասեցեք... Ձեզ ինչ վոր բան եյի ուղում ասել...

Սավելսկի — Ել ի՞նչ է մնում, Կատյա, դու միանգամայն նրանցն ես. կյանքը ձեզնից և դուք կյանքից վոչինչ չունիք ստանալու։

Կասյա — Մի՞թե Իգնատը...

Սավելսկի — Վոչ, խոսքը նրա մասին չե... Նա միայն տանջվում ե... Նրա համար կարևորն այն չե, վոր դուք յերաժրշտությանը նվիրված ըոպեններին հեռանում եք կուսակցությունից... վոչ... Նրա համար ծանր է, վոր դուք իրենից եք հեռանում... իսկ այդ... միևնույն է, անխուսափելի յե... Յեվ նա չի յել ուղում, վոր դուք պրոլետարական մոմիա լինեք։

Կասյա — Ուրեմն ի՞նչ։

Սավելսկի — Ա՛յ, այս է ձեր կուսակցությունը... Ձեզ թույլ չի տալիս արվեստով զբաղվել։

Կասյա — Յերբեմն կյանքը չափազանց ուժեղ է կանչում դեպի ինքը, Իգոր Վլադիմիրովիչ. իսկ յես այդ կյանքի հենց մեջտեղից եմ։ Յեվ այ, յես թույլ չեմ տալիս ինքս ինձ շութակին նվիրվել։ Դրա ժամանակը չե։

Սավելսկի — Իսկ ապրել, դուք թո՛ւյլ եք տալիս ձեզ։

Կասյա — Ապրել հեղափոխության համար, ամբոխի մեջ...

Սավելյսկի — Կատյա՛, չե՞ վոր այդ բոլորն այն չե, ինչ վոր դու ասում ես... Յես իսկական կյանքի մասին եմ ասում... անհատական կյանքի... Չե՞ վոր վոչ մի հեղափոխություն չի դիմանալ, յեթե անհատը չի ապրում նրանով, ծնելով այդ կյանքը և շուռ գալով նրա մեջ:

Կասյա — Դուք ձեր մասին եք ուզում խոսել: Այն ժամանակ իմ Իգնատը ճիշտ եր ասում:

Սավելյսկի — Նա ձերը չե: Բայց իսկապես նա ճիշտ եր ասում: Յես սիրում եմ ձեզ: Լսեցեք, թե յես ի՞նչ եյի ուզում ասել ձեզ վաղուց: Յես չեմ հրաժարվում իմ սիրուց: Նա ինձ լուսավոր վոգեկորություն ե տալիս, նա ինձ ցավ չե պատճառում... Յերեկ գնալիս յես նայեցի բո աչքերին... և տեսա այնտեղ այն, ինչ վոր ինձ տանջելու չափ ուրախացրեց: Ա՛յ, կհավեյի ձեր շրթունքներին, աչքերին, կհամբուրեյի... ուրախ և կրակոտ ձեր դեմքը, կուրծքը, ուսերը... հոգիդ կհանեյի... Մի՞թե սա լավ չե, վատ ե: Մի՞թե դուք չեք սիրում ինձ: Վոչ գեղեցկություն եք ուզում, վոչ փաղաքշանք: Մի՞թե դուք կարող եք հրաժարվել այն հսկայական յերջանկությունից, վոր յես կտամ ձեզ: Մի՞թե... Կատյա՛:

Կասյա — Յես հրաժարվում եմ... Յես արդեն վորոշել եմ ամեն ինչ: Մեր ճանապարհները տարբեր են ... Լսում եք: Մեր սերը չի կարող յերկար տևել. այստեղ դասակարգային թշնամանքի թույն կա... Յես շուտով կդադարեմ սիրե... Ու միայն մտքիս մեջ դառն հիշողություն կըմընան, իսկ սրտիս մեջ միայն վերբեր... Յես հրաժարվում եմ, յես չեմ ընդունում այդպիսի սերը:

Սավելյսկի — Ձի կարող պատահել: Միայն գարշելին ու այլանդակն ե յետ մղում սերը: Իսկ յես

ձեզ սիրում եմ այնպես, ինչպես դուք ջութակը: Նույնիսկ ավելի: Յես կբարձրացնեմ ձեր սերը, ձեր սերը այս կնդնդոցով: Յես քեզ չափազանց շատ որեր կնվիրեմ, շատ ուշադրություն, վորպեսզի ոգնեմ քեզ... բարձրանալու ստեղծագործություն այն բարձրությունը, վորի մասին մենք շարունակ խոսում եյինք: Յեվ դա միևնույն կյանքը կլինի, միայն ավելի հարուստ, ավելի խոր և ավելի գեղեցիկ:

Կասյա — Ինչո՞ւ համար ե այդ բոլորը: Իմ և ձեր միջև նույնպիսի անդունդ կա, ինչպիսին կա ձեր և հեղափոխության միջև: Յես բանվորունի յեմ:

Սավելյսկի — Այդ նրանք են այդպես ասում, Կատյա. Հրաշագեղ կին, մանկիկ իմ. դուք շեղեցիք իմ հանգիստ ճանապարհը, փշրեցիք իմ ապագան, դուք... գիտեք: Այսօր իմ կինն ու յերեխան—նրա ծնողների մոտ գնացին:

Կասյա — Ինչո՞ւ համար:

Սավելյսկի — Յես նրան ասացի, վոր նոր կյանք եմ սկսում... Դա մահ կլինի, յեթե դուք հեռանաք ինձնից... Բայց չե՞ վոր յես գիտեմ... Յես չափազանց լավ գիտեմ, վոր իմ ասածն ե ճիշտը: Դուք սիրում եք ինձ, Կատյա, Կատյա... դեռ սրանից յերկու-յերեք ամիս առաջ այս բոլորը իմ աչքում պղծություն, վայրի մի բան եր... Իսկ այժմ, սա իմ վոգեկորության որհնանքն ե: Սա դեպի քեզ տաժաժ իմ անկեղծ, աննման ու խելահեղ սերն արավ... Կատյա, սուտ մի ասեք, դուք սիրում եք ինձ...

Կասյա — Իհարկե սիրում եմ, Իգոր, իհարկե սիրում եմ:

Սավելյսկի — Պարզ ե, պայծառ ու արդար... Մի՞թե սա լավ չե (համբուրում և նրան):

Կասյա — Յես կորա...

(վարագույր)

Բ. ԳՈՐԾ.

Բանվորական ակումբի մի մեծ ու գեղեցիկ սենյակ: Աջ կողմի դուռը տանում է դեպի հանդեսի դահլիճը: Բանվորներն ու բանվորուհիները տոնական շորեր հագած ներս ու դուրս են անում: Բեմի յետեվը լսվում է յերաժշտություն: Չախ կողմից մտնում է Սաշան: Աջ կողմից նրա դեմ է գալիս Նադյան: Յերկուսն ել փնտրում են մեկին յեվ հանդիպում են իրար:

Սաշա — Ա՛, եղ դ՞ճւ յես, կոմիտետապետ. բարե, Նադյա:

Նադյա — Ես ի՞նչ ե, Չուդովան չի յեկե՞ր: Շուտով պետք է նվագի: Չե՞ս իմանում: Գուցե հիվանդ ե:

Սաշա — Բան չունիս: Սրանից կես ժամ առաջ տեսա: Պրոֆեսսորի հետ, մի լավ սահնակով գընում եր: Յետեից գնում է կոնսերվատորիա, տանում է տուն: Յես կարծում եյի, թե այստեղ է արդեն, բայց չկա... Ժամանակ չունի, արտիստկա յե, զբաղված ե:

Նադյա — Ծիծաղելու բան չկա, այնպես տանջվում ե նա:

Սաշա — Նա՛, տանջվում է: Դե թող դեն շաքտի իր գիտնականին: Ինչի՞ համար ե կապվել նրա հետ: Միայն քայքայում է կոմմունան: Ե՛, զըրողը տանի նրան (արագ գնում է):

Նադյա (նրա յետեվից) — Միայն խանդում ես, ուրիշ վոչինչ: (Կատյան շտապ, շնչասպառ, ջութակի բունը ձեռքին մտնում է):

Կաշյա (նյարդային) — Նադյա, հոգիս (ուզում է ընկնել նրա վրա, բայց հանկարծ կանգ է առնում յեվ շտապով հանում է մուշտակը: Հագնված է պարզ: Յածրածայն) Մոտի՞կ ե իմ հերթը:

Նադյա (Քնքոյշ) — Իսկույն... սառե՞լ ես: Ինչո՞ւ ուշացար, վոտքով եյիր:

Կաշյա — Այո՛... վոչ... սահնակով:

Նադյա — Սավելսկու ուղեկցությամբ:

Կաշյա — (Սառը) տաքանալու տեղ չունիս: Դուրսը սառնամանիք ե... այստեղ ել... (նյարդայնորեն ծիծաղում է):

Նադյա — Ակումբը տաքացրած ե: Ա՛յ, վառարանից ձեռքերդ տաքացրու, միայն շուտ:

Կաշյա — Թե չե, յերբ մատներդ սառած են, նվագել չի լինիլ:

Նադյա — Դու դեռ ելի ձեռնոցներ չունի՞ս:

Կաշյա — Վո՞րտեղից ե ինձ: (Նկատելով Նադյայի հայացքը): Ուրիշ բան չկարծես. յես Իգորի հաշվին չեմ ապրում: Յես սիրուհի չեմ:

Նադյա — Այդպես ե թե չե, բայց դու հիմա բոլորովին ոտար ես: Քեզ ինտելիգենտ են դարձրել: Ե՛լ կոմմունիստի նման չես:

Կաշյա — Ե՛, դա իմ բանն ե:

Նադյա — Սատանան գիտե, թե կուսակցական աշխատանքներդ ինչպես ես կատարում... սա յեկքո գործն ե:

Կաշյա — Թո՛ղ, Նադյա, առանց այն ել հյուժվել եմ, հավանական ե, չպիտի կարողանամ նվագել:

Նադյա — Դե, եղ արդեն կներես. միայն թե չխայտառակես: Չե՞ վոր եսոր դու պետք ե փայլ տաս համերգին: Բոլորս միայն քեզ ենք սպասում... բոլոր բանվորները, ինչքան ել այդ տարրիկակ ե, քեզ են սպասում...

Կաշյա — Ա՛յ, բանվորները հասկանում են ինձ: Նըրանք ինձ վրա նայում են և իբրև ընկերոջ և իբրև գեղարվեստագետի վրա: Յեվ դրա համար ել սիրում են: Իսկ դուք, ա՛յ...

Նադյա — Միրում են, քանի դու իրենց հետ ես, քանի դեռ չգիտեն, վոր դու մեր շարքերից դա-

սալիք ես (արագ շուտ գալով, գնում ես Կատյան տանջվելով հոգոց ե հանում յեվ նայում ե նրա յետեվից: Մի առ ժամանակ մնում ե մտախոհ: Սաշան անցնում ե):

Սաշա — Բարե:

Կատյա — Հա... այդ դո՛ւ յես:

Սաշա — Վաղուց ե չենք պատահել:

Կատյա — Յերեք-չորս շաբաթ կլինի:

Սաշա — Իսկ ինձ թվում եր, թե յերեք տարի յես: Շատ ջուր անցկացավ... ինչքան գունատվել ու նիհարել ես... (պառլա):

Կատյա — Իգնատի մասին... վոչինչ չե՞ս լսել—Ֆրոնտից:

Սաշա — Իգնատի մասին... յերեկոյթից հետո կասեմ:

Կատյա (անհանգիստ) — Վատ լո՛ւր կա... Հա, Սաշա:

Սաշա — Լավ, վոչինչ... հետո (գնում ես, Կատյան զընում ե նրա յետեվից. Նաստյան մոտ ե վազում):

Նաստյա (բանվորներին) — Ընկերներ, Չուգովան յեկամ: Ո՞ւր ե ընկեր Չուգովան:

Կատյա — Նաստյա, Նաստյա (ծեղը մեկնում ես: Նաստյան յետ ե նայում, բայց ձեռք չի տալիս):

Նաստյա (սառը) — Ա՛, դուք այստե՛ղ եք: Ձեր հերթըն ե, խնդրեմ:

Կատյա (ցածր) — Սատանան տանի... (մի հայացք ձրգելով նրա վրա, վերցնում ե ջութակը յեվ շտապ զընում ե դեպի աջ):

Նաստյա — Կարծես արտիստկա լինի:

Մի բանվոր (մոտենալով) — Ընկեր Նաստյա, եդ ի՞նչ ե պատահել Կատյա Չուգովայի հետ. կարծես մեկը նրան փոխել ե. չի ճանաչվում:

Նաստյա — Մի բուրժուալի հետ ե ընկել, ա՛յբեզ փոխել: Նա ինչ բանվորուհի յես: Արտիստկա յե (աղաղակում ե). Ընկերներ, Չուգովան նվագում ե, գնացեք, լսեցեք ձեր սիրելուն (բանվորներն ու-

րախ խմբով գնում են աջ): Իսկ յես արդեն չեմ գնալ... աչքիս ցավ ե տալիս... դավաճան (բեմի յետեվից ծափահարություն, լսվում են ջութակի մեղմ, տխուր հնչյունները — տանջող յեվ հեկեկող): Դրանով վերջին բարեն ե ասում մեզ... հհ, աստված, ինչ ծանր ե... (լսվում են կեղծ հնչյուններ: Պառլա: Նորից կեղծ նոտաներ: Աղմուկ, սուլոց... Սաշան աղաղակում ե. «Ընկերներ, կամաց»: Հանգիստ ե: Կատյայի ծայնը. — «Ընկերներ, չեմ կարող նվագել»... Աղմուկ: Նաստյան անհանգիստ լսում ե: Բանվորները աղմկով, դժգոհ խմբով մոտում են սենյակ):

Նաստյա — Սա՛ ի՞նչ ե, ի՞նչ պատահեց:

Բանվորներ — Քո յերաժշտուհին խայտառակվեց:

— Ասում ե չի կարող նվագել:

— Մոռացել ե:

— Հիշողությունը խաբեց:

— Նյարդերը քայքայվել են:

— Իզուր յերեկոյթը փչացրեց:

— Հրաշալի յես: Սա իսկի Կատկան չե, այլ ինչ վոր տիկին:

— Ասում ե «չեմ կարող նվագել»:

(Մեկը յերգում ե)

Այ տիկին տիկին,

Շատ ես անց կացել (կամ այլ յերգ):

Շաքար շատ ես կերել...

Սաշա (դանդիմ) — Ընկերներ, մի ցրվեք: Կարմիր ֆրոնտից լուրեր կան (Նաստյան յեվ բանվորները գնում են դանդիմ, փորտեղից դուրս ե գալիս Կատյան գունատ, տանջված, ընկնում ե աթոռին. ջութակն ու բունը ընկած են հատակին):

Բանվորներ (բեմի յետեվը) — Ընկերներ, մի ցրվեք:

— Ելի ի՞նչ կա:

— Լավ յերաժշտություն խոստացան, են ել չկա:

— Սաշա, ա՛սա:

Սաշա (բեմի յետեվը) — Հենց նոր հեռագիր ստաց-

վեց, վոր մերոնք շարունակում են վճռական հարձակումը: Դենիկինի զորքը գլուխը կորցրած փախչում ե: Կարմիր բանակը մտել ե Դոնեցի ածխահանքի շրջանը:

Բանվորներ (քեմի յետեւը) — Ուռա, կեցցե... (ուրախ աղմուկ):

Սաւա — Ելի մի նորություն, ընկերներ... մի վոչ ենքան ուրախ, նույնիսկ ցավալի... սպիտակները դեմ մղած կռվում, կոմմունիստի ե պրոլետարի փառավոր մահով ընկել ե մեր բոլորիս բարեկամ ե ընկեր Իգնատը:

(Հոռւթյուն: Կատյան վեր ե կենում յեւ դռան մոտ աղաղակում):

Կատյա — Իգնատը... Իգնատն սպանվել ե...

Սաւա — (քեմի յետեւը) Այո, սպանվել ե: Հոտնկայս հարգենք ընկերոջ հիշատակը (վեր կենալու աղմուկ: Պատշա: Սկսում են յերգել Թաղման քայլերգը: Կատյան դռան սեմին հենված, կանգնած ե: Չախ կողմից մտնում ե Սավելսկին, մուշտակը հագին, ձեռնափայտը ձեռքին):

Սավելսկի — Այստեղ ես, Կատյա... նվագեցիր, վերջացրի՞ր... ինչո՞ւ չես պատասխանում: Վա, ի՞նչ ե պատահել քեզ... Կատյա, լա՛վ չես զգում քեզ, Հիվանդ ես, սիրելիս... (ախանջ դնելով) Հըմ... դա ի՞նչ են յերգում. Թաղման քայլերգ...

Կատյա — Գնանք, գնանք շուտով, լավ չեմ... (Սավելսկին քնքշությամբ նրա թեւին ե մոնում յեւ տանում ե ակումբից: Աջ դռան մոտից Նաստյան ցավով ու ատելությամբ լի հայացքով ուղեկցում ե նրանց մոնում ե Սաշան):

Սաւա — Գնաց...

(Վարազույր)

Գ. ԳՈՐԾ.

Դարնան որ ե: Պրոֆեսսորի տանը-Կատյայի շքեղ սենյակ, գեղարվեստի ամեն տեսակ արտադրություններով զարդարած: Փառահեղ կազմով զրքեր, նոտաներ, նվագարան, ծաղիկներ, թեթեւ, պարզ գույնի կահավորություն: Սենյակի ընդհանուր արծաթափայլ ֆոնի մեջ քնքոյշ հակադրություն ե կազմում մեծ, սեւ ճոճաթուղ (качалка): Մեծ պատուհաններ, շղարշե ծաղկանկար վարագույրներով: Գրասեղանի վերեւը պատից կախած են կոմունիստական կուսակցության դեկավարների նըկարները: Դիմացը մի լայն դուռ՝ դեպի սեղանատուն, դեպի ծախ՝ վարագուրած դուռ՝ դեպի ննջարան: Կատյան առաջվա նման պարզ հագնված, բայց միանգամայն հրճվանքով, ջուրմակը ձեռքին կանգնած ե նվագարանի մոտ, վորի առաջ նստած ե Սավելսկին:

Սավելսկի — Դու այսօր լավ ես տրամադրված, Կատյա: Յերեկոյան քո համերգը փառավոր բան կլինի:

Կատյա — Դե լավ, ա՛չք մի տալ: Բայց իսկապես շատ եմ վոգեւորված: Եսոր յես կարող եյի միլիոնավոր մարդկանց առաջ նվագել:

Սավելսկի (քաշում ե նրան դեպի ինքը) — Արի մոտս, իմ սքանչելիս... Կատյա, գիտե՞ս, թե ինչ ե կատարվում ինձ հետ: Յերեք այնքան սիրով լցված չեմ յեղել դեպի քեզ, ինչպես այժմ: Դուրսը գարուն ե, իսկ իմ հոգում, քառակուսի գարուն ե: Ա՛յ, մի միտք անցավ գլխովս — տիեզերք. — ե յես մտածեցի, վոր այսպիսի բոլորներում կարելի յե հասկանալ, թե ինչ ե տիեզերքը — անպարփակ տարածությունը: Հասկանում ես: Վո՛չ, դու զգում ես. դա չի կա-

րելի հասկանալ: Դա զգացումների մի ամբողջ շարք է... Կատյոնշա, արեգակս, հարազատս...

Կասյա — Լսիր, սիրելիս. դու ես անգամ կգամ համերգիս: Յես ուզում եմ զգալ, վոր դու նայում ես ինձ: Են ժամանակ կարծես ավելի լավ եմ նվագում: Հասկանում ես:

Սավելսկի — Ինչպես դու փայլուն ես, Կատյա...

Կասյա — Ընդհանրապես դեպի քեզ տածած սերս ինչքան շատ բան է տալիս ինձ—ինչպես ստեղծագործող ե: Սիրելիս... Յես քեզ մի բան կասեմ... միայն չծիծաղե՞ս: Գիտես, յերեկ, դու վոր դպրոցումն եյիր, յես մի յերեկի յերկի առաջի մասը գրեցի... Յես գիշերները լսում եմ այդ բանը—նա հետևում է ինձ... Յեվ ահա ըսկիցբը: Դա իմ սերն է, դա նաև իմ տանջանքն է... ամեն ինչ... Ուզում ես նվագեմ. (վերցնում է ջութակը) միայն աչքերդ փակիր, իսկ յերբ կվոգևորվեմ, նայիր, նայիր ուղղակի հոգուս մեջ... (սեղանատնից մտնում է Տարասովնան):

Տարասովնա — Պարոն, ենտեղ մի պարոն, Կատերինա Վասիլենային է հարցնում:

Սավելսկի — Թո՛ւ, անժամանակ յեկամ... ասա՛ տանը չէ:

Կասյա — Վո՛չ, վո՛չ, կանչեցեք այստեղ. (Սավելսկուն) խելագարվե՞լ ես. գուցե կոմիտեյիցն է (Տարասովնան գնում է):

Սավելսկի — Քո կոմիտեյի ձեռքից հանգիստ քուն չունիմ... Յես խանդում եմ քեզ, լսում ես, Կատյա: Եդ ձեր կուսակցությունը, վոր... (մտնում է Սաշան: Կատյան անանգիստ ընդառաջ է գնում):

Սաշա — (առանց ըարեվելու) Կարո՞ղ եմ քեզ հետ առանձին խոսել:

Սավելսկի — Ներեցեք... (սառը գլուխ տալով, գնում է):

Սաշա (շուրջը նայելով) — Դու լավ սարքվել ես այստեղ:

Կասյա — Դա գործի՞ն է վերաբերում:

Սաշա — Կա՛տյա, հիմա կոմիտեյի նիստը կբացվի. Նաստյան քո դեմ ահռելի պայքար է մղում: Գիտե՞ս, վոր նա քո ամենալավ բարեկամից դարձել է ամենաչար թշնամիդ... Հետո, մենք լսեցինք, վոր ետոր դու նվագելու յես մի մեծ համերգում, ուր, գնեցին նայելով, կարող են լինել միայն բուրժուաները, միայն սպեկուլյանտները... դու սկսել ես ծառայել մեր թըշնամիներին:

Կասյա — Ի՞նչ ես ուզում ինձնից:

Սաշա — Կգամ ժողովի:

Կասյա — Յես արդեն կոմիտեյի անգամ չեմ և ժողովների պարտավոր չեմ ներկա լինել:

Սաշա — Քո հարցն է դրվելու, դա մի ամբողջ դատարան է:

Կասյա — Մեղադրյալի անունով ծանուցագիր կա՞րդյոք:

Սաշա — Յես քեզ ընկերաբար եմ ասում:

Կասյա — Բայց յեթե ընկերները դատում են ինձ, նրանք պարտավոր են կանչել ինձ: Ինքս չեմ վագելու: Յես վախկոտներից չեմ, Սաշկա:

Սաշա — Մենք ենքան յերկար ու ենքան հաճախ խոսել ենք եդ մասին, վոր ել ի՞նչ պաշտոնական նախազգուշացում կարող է լինել:

Կասյա — Յես չեմ գալ: Թող դատեն, ինչպես գիտեն:

Սաշա — Իսկ յեթե քեզ մի վորե է գյուղ ուղարկեն:

Կասյա — Ի՞նչ, ի՞նձ, ծիծաղում եք:

Սաշա — Ամենևին: Կոմիտեյիստների կուսակցական կարգապահությունը պարտավորեցնում է կատարել այն բոլոր աշխատանքները, վոր պահանջում են կուսակցությունն ու բոլոր պեն:

ԿԱՏՅԱ — Մաշկա, չե՞ վոր դու ինքդ գիտես, թե այստեղ ինչ նպատակ կա: Սավելսկին փշի պես ցցվել է ձեր բոլորիդ աչքում: Պարզապես դուք ուզում եք խորտակել իմ անհատական յերջանկությունը:

ՍԱՇԱ — Անհատական, անհատական... Ումն ե պետք: Իսկ դու, ա՛յ, թողել ես կուսակցությունը և մոռացել ես քո պարտականությունները: Դու միայն կուսակցական տոմսն ես գրպանդ դրել, դու միայն թղթի վրա յես կոմմունիստ—իսկ դա խայտառակությունն է, մանավանդ քեզ համար, վոր նախկին բանվորուհի յես:

ԿԱՏՅԱ — Նախկին...

ՍԱՇԱ — Այո, գործարանում դու արդեն բոլորի համար ոտար ես: Ասենք իսկի չես ել լինում ենտեղ... դա — թե աշխատանքի և թե ինչ տեսակի ուզես — դասալքությունն է:

ԿԱՏՅԱ — Մաշկա, յես ուզում եմ միքիչ ապրել, ուզում եմ ապրել ուրիշ կյանքով, իսկ դուք շարունակ յետևիցս եք ընկնում: Չե՞ վոր յես կի՛րկ եմ, նվագող ել եմ, սատանան տանի:

ՍԱՇԱ — Ուրեմն դու չե՞ս ուզում եսոր կոմիտե գալ:

ԿԱՏՅԱ — Վո՛չ:

ՍԱՇԱ — Յեվ մտադիր ել չե՞ս թողնել այս բուրժուական շրջանը:

ԿԱՏՅԱ — Իգորին յես չեմ թողնիլ, քանի դեռ սիրում եմ:

ՍԱՇԱ — Յեվ չե՞ս վերադառնալ մեր կոմմունան...

ԿԱՏՅԱ — Միևնույնն է, դուք ինձ դուրս կքշեք:

ՍԱՇԱ — Հարցը պարզ է: Մտիպված եմ այդպես ել զեկուցել կոմիտեյին: Դու կորած ես մեզ համար:

ԿԱՏՅԱ — Վո՛չ թե յես, այլ դուք եք ուզում ինձ թողնել:

ՍԱՇԱ — Ե՛, Կա՛տյա, շատ ծանր ե այդ մասին խոսել... բայց պատկերն արդեն վաղուց ե պարզվել: Դե մնաս բարե (Կատյան ծեռքը մեկնում է նրան, նա չի ընկնում յեվ զնում է: Մտնում են Սավելսկին, Աստրախանցեվը յեվ Թեգին):

ՍԱՎԵԼՍԿԻ — Հը, գնա՛ց... ելի՞ գրգռեցին քեզ:

ԿԱՏՅԱ — Չե, վոչինչ... ամեն ինչ լավ է:

ԹԵԳԻ — Զուրը հանգստացել է: Բարի որ, Կատերինա Վասիլենա:

ԿԱՏՅԱ — Թեգի... բարե ձեզ:

ԹԵԳԻ — Սա Աստրախանցենն է, Կատյա, ինչ յերջանկությունն է, վոր այսոր միասին պետք է հանդես գանք:

ԿԱՏՅԱ — Ի՞նչպես, մի՞թե պարոդուհի Լալան համաձայնեց քեզ ընկերակցել:

ԹԵԳԻ — Յես և նա պարում ենք այս անձնավորության (ցույց տալով Աստրախանցեվին) հեղինակած «Մահվան ժպիտը»:

ԿԱՏՅԱ (Աստրախանցեվին) — Ա՛, այդ դճւք եք, բարեկամս, ամեն տեղ մտնում եք ձեր այդ վայրենի «Մահվան ժպտի» հետ:

ԱՍՏՐԱՔԱՆԵՎ — Կուլեգա՛, դուք ձեր մարքսիստական ուղեղով հասկացեք, իմ այս պոեմա-բալետում, ներկան միացրած ե բարե դարի հետ: Մարդը ինքը և գազանը: Սերը իբրեւ բայբայման վայրկյան: Յեվ այն ամենը, ինչ վոր սիրուց ե առաջ գալիս և ծառայում է մահվան: Մահը պարագիտ է, վոր ապրում է սիրո հաշվին: Յես ստեղծել եմ իմ «Վոսկրե յերկինքը» և «Մահվան ժպիտը» — այսոր դուք կտեսներ և կլսեք:

ԿԱՏՅԱ — Մահը պարագիտ է... նա ապրում է սիրո հաշվին... ախմախ... ենպիսի սարսաղություն կասես, վոր մարդ խոսք չի գտնիլ: Բայց հետաքրքիր է տեսնել, թե ինչեր ես դուրս տվել:

(Աղմուկով մտնում են Լալան յեվ Նեթինան, գրկում են Կատյային յեվ առանց ուշադրության վողջունում են տղամարդկանց):

Լալա — Ձուգովա, դավակա... Այսոր քո որն ե: Յես համաձայնեցի պարել, դավակա:

Նեթինա — Հարազատս, յես ձեզ պետք ե Կատյա ասեմ, լավ: Հոգիս, ուրախությունից խելքս թոցրել եմ: Ձեզ նման նվագող... ուղղակի...

Լալա (Նստելով) — Պրոֆեսսոր:

Նեթինա (Նույնպես) — Պրոֆեսսոր:

Սավելսկի — (Ժիծաղելով): — Բարե ձեզ (համբուրում ե նրանց ձեռքը):

Թեզի — Իսկ վոտքերդ ինչպէս են, Լալա:

Լալա — Ա՛խ, յես նորից թաց արի: Ե՛, բարեկամս, յես այլևս չեմ կարող պարել քեզ հետ:

Թեզի — Դե՛, ա՛յ քեզ բան... Հին պատմություն ե դա... արի այստեղ, իսկույն տաքացրո՛ւ, խեղապակաս:

Լալա — Այո՛, այո՛, սատանան տանի... (Բարձրանում ե զանախորակի վրա: Թեզին նրա վոտքերը փաթաթում ե մորթով): Միշտ թաց եմ անում: Անվոտք կմնամ ե կգնամ մուրալու... Ել չի լինի պարոհուղի Լալան:

Աստախանցել — Իսկապես — պարողուհի Լալա:

Թեզի — Աշխարհը մի մեծ գեղարվեստագետ կկորցրնի:

Նեթինա (Կատյային գրկելով) — Բայց ելի մի մարգարիտ կմնա:

Թեզի — Ձուգովան նվագող ե, իսկ յերկրորդ պարողուհի Լալա չի լինի:

Լալա — Թո՛ղիկ, Թո՛ղիկ... եսոր դու գրավիչ ես... Այո՛, իսկ Կատյան... Յես ուղղակի սիրահարված եմ Կատյային... նրա խաթրու յեմ պարում քեզ հետ, բարեկամս:

Թեզի — Շնորհակալ եմ:

Կատյա — Դա անակրնկալ ե (տեսնում ե ներս մտնող Լանդեյին) — Ա՛, ահա բանաստեղծն ե գալիս... Լանդեն:

Նեթինա { Ա՛յ, ա՛յ, ա՛յ, բանաստեղծ Լանդեն յեկավ:
Լալա {

Թեզի — Տանջում ե մեզ իր վոտանավորներով:

Լանդե — Վողջո՛ւյն: Յե՛վ այս աղմկարար հասարակությունը վախենո՛ւմ ե իմ վոտանավորներից:

Նեթինա — Վո՛չ... Իսկապես դուք վոտանավորներ եք բերել:

Լանդե — Անկասկած:

Լալա — Ա՛յ սոսկալի բան:

Լանդե — Ներեցեք, այլ կերպ չեյի կարող: Ձե՛ վոր յես պատրաստվում եյի յերեկույթի համար (վոտանավորը տալիս ե Կատյային): Արվեստագետ Ձուգովային ձոնում եմ իմ անմահությունը:

Կատյա — Շնորհակալ եմ բանաստեղծ: Սա տասներեքերորդ ձոնն ե:

Սավելսկի — Դու նյարդայնանում ես:

Նեթինա — Լա՛նդե, դե՛ կարդացեք ձեր ոյինբագությունները: (Ներս են վազում Յարովը յեվ Բարուզինը):

Բարուզ — Ա՛... ա՛... դերասանները, դերասանները...

Բարուզիկն (Կատյային) — Հրաշալիս. այսոր քո համերգին յես ել պետք ե կուպլետներ ասեմ: Ինչպէ՛ս ե առողջությունդ:

Յարով — Կատյա, իսկ յես գալիս եմ միայն տեսնելու ե լսելու: Ձեր նվագածությունը ինձ խելագարեցնում ե:

Կատյա — Միրելիներս... Յես այնպես ուրախ եմ... Այս համերգը յերեկի բան պետք ե լինի: Բոլորս... յես այնպես վոգեկորված եմ... յես ամբողջովին այրվում եմ... Յես ուժ ել չունեմ խոսելու (գրկում ե Սավելսկուն): Գիտեք, ինձ թվում ե, թե՛ յես այսոր մի անսովոր ձևով

պիտի նվագեմ... այնպես, ինչպես յերբեք չեմ
նվագել:

Յարով— Ինչպես յերբեք, վոչ վոք չի նվագել:

Բաբուսկին— Հրաշալիս: Դու վոր նվագում ես, յես
ուզում եմ պարել կամ գոռալ... Յերդվում եմ
հանգուցյալ կնոջս գլխով:

Թեզի— Վոր յերբեք չի ունեցել:

Հալա— Նա հազարն ունի:

Կասյա— Յեվ բոլորն ել հանգուցյալ:

Բաբուսկին— Ուռռա... նրանց մի հավատար... ա՛յ,
սպասեցեք... Յես մի բան հիշեցի (հանկարծ տե-
ղիցը պոկ ե գալիս յեվ դուրս վազում: ծիծաղ):

Յարով— Հիմի ինչ՞վոր մի ոյին կսարբի... (Կատյային)
Նա նույնիսկ ձեր կոշիկներին ել ե սիրահար-
ված:

Նեծինա— Իսկ դո՛ւ, միայն բո ջուլթակին, չե՞ (Յա-
րովը լուռ համբուրում ե Կատյայի ձեռքը):

Հալա (Յածր, Թեզուն)— Դու կարծում ես եղ Ֆաբրի-
կեց դուրս յեկածը, կարո՞ղ ե դուր գալ:

Թեզի (Յածր)— Հը՛մ... իմ կարծիքով comm il-faut—
և հետաքրքիր ե:

Նեծինա (Յածր նրանց)— Հիմար կատակերդու-
թյուն ե, ամենեին ել հետաքրքրական չե:
Ենպես, ժողովրդից դուրս յեկած աղջիկ ե...

Կասյա (Յարովին)— Յես սովոր չեմ այդ բանին, և
ա՛յ, հուզվեցի: Ինչքան լա՛վն եք դուք, բոլորդ...

Յարով— Մի հավատար: Մենք բոլոր դերասաններս
փչացած բաշեկողներ ենք և սատանի սրոցներ:
Միայն և միայն: Իսկ դո՛ւ... ա՛յ, մի հնչյուն
հոգի յես...

Նեծինա— Կատյա, դուք յերևելի մարդ եք: Յա-
րովը ճիշտ ե ասում՝ հնչյուն հոգի յեք:

Սավելսկի— Կատյա, դու փայլում ես: Այսոր դու
արևի յես նման:

Կասյա— Վո՛չ, յես ել չեմ կարող... Յես կնվագեմ

ձեզ համար. լա՛վ: Թե չե չափազանց շատ եմ
փոփոխված:

Բոլոր— Նվագեցեք, նվագեցեք (Կատյան վերցնում ե
ջութակը յեվ Սավելսկու նվագակցությունը ինչ վոր
ուժեղ, կրքոտ ու նյարդային բան ե նվագում: Նա չի
նկատում, վոր սեղանատան միջով գալիս ե Սաշան,
իսկ Բաբուշկինը մի խորձ վարդ ձեռքին կտրում ե նրա
ստաշը: Դերասանը յես ե պահում Սաշային, նշանացի
հասակացնելով, վոր նվագը չխանգարի: Պաուզայի ժա-
մանակ ներս ե թռչում յեվ ծաղիկներով վողողում ե Զու-
ղովային՝ վոտքից գլուխ: Հիացմունքի ճիչեր: Պաուզա):

Կասյա— Տեր աստված, ինչպես լա՛վ ե... (տեսնում ե
Սաշային յեվ ինչ վոր մոքից հուզված ճչում):

Սաշա— Յես խանգարեցի՞:

Սավելսկի— Ի՞նչ եք կամենում:

Սաշա— Ներեցեք, կարևոր գործ ե:

Կասյա— Դե, ի՞նչ ե պատահել, շո՛ւտ, ասա:

Սաշա— Թո՛ւյլ եք տալիս (ցույց տալով հյուրերին):

Կասյա— Ասացեք (Թափով ջութակը խփում ե հատակին:
Քար լուռությո՜ւն):

Սաշա— Ձեզ հեռացրին կուսակցությունից:

Սավելսկի— Հեռացե՛ք այստեղից (բռնում ե Կատյային):
Վա՛յտ ես զգում բեզ: Թո՛ղ... դրանք դատարկ
բաներ են:

Կասյա— Դատարկ բաներ... Այո, այս բոլորը հիմա-
րություն ե... (նյարդային) Սաշա... ասա՛ ընկեր-
ներին, վոր նրանք ճիշտ են դատել... Յես դա-
սալիք եյի ձեր շարքերից... Յես դավաճանեցի
կուսակցությանը... Յես կոմմունիստկա չեմ:

Սաշա— Դու դավաճանեցիր բանվոր դասակարգին:

Սավելսկի— Կորե՛ք այստեղից, դա ձեր գործը չե
(բռնում ե Կատյային): Ո՛ւր ե գնում:

Կասյա— Ո՛ւմ ես դուրս անում: Ձե՞ վոր դրանով
դու ինձ ես դուրս անում... Սպասիր, յես մի
բի՛շ շուր խմեմ...

Սավելսկի— Իսկույն կբերեմ...

Կաջյա (Կտրուկ)— Կա'ց, յես ինքս (գնում ե դեպի աջ):
Բաբուսկին (Նայելով գործիքին)— Իսկ ջուլթակը կոտրը-

վել ե... (ննջարանում պայծառ: Բոլորը վեր են
թռչում: Սավելսկին ու Սաշան վազում են այնտեղ:
Մեկը ճշում ե: Սաշան դուրս ե գալիս ննջարանից յեվ
սաստիկ կուչ յեկանձ արագ հեռանում ե սենյակից:
Դուրս ե գալիս Սավելսկին, դողում ե ու շշկկվել ե):

Սավելսկի— Նա... այնտեղ...

(ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ)

«Ազգային գրադարան»

NL0319823

12.560